

Motion till riksdagen 2023/24:119

av Eric Palmqvist (SD)

Totalförsvarskunskap i skolan

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att införa obligatorisk totalförsvarskunskap i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att införa påbyggnadsutbildning i totalförsvarskunskap i gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att berörda myndigheter låter utreda hur totalförsvarskunskap ska utformas och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sveriges totalförsvar utgörs av civilförsvaret och det militära försvaret. Totalförsvaret skall ha förmåga att värna om vårt rikets befolkning vid allvarliga händelser i fredstid genom att bistå civila myndigheter. Det kan exempelvis röra sig om miljökatastrofer, skogsbränder och eftersök av försvunna personer. Totalförsvaret, i synnerhet då den militära delen, skall också vara vår gemensamma garant mot yttre hot i händelse av ofred i vår omvärld eller direkt aggression riktad mot Sverige.

Under senare tid har terrordåd, katastrofer och allvarliga konflikter i såväl vår som andra delar av världen orsakat stort lidande hos civilbefolkningen. Här utgör inte minst Rysslands folkrättsvidriga krig mot Ukraina ett exempel på hur snabbt ett modernt och välfungerande samhälles sårbarhet kan ställas inför oerhörda prövningar. Detta menar jag visar på vikten av att ha ett väl fungerande totalförsvar.

Den allmänna värnplikten har en lång historia och har utgjort en hörnsten i det moderna Sveriges förmåga att hävda nationens gränser. Värnplikten avskaffades i Sverige 2010 efter en lång period då allt färre av de mönstrande valts ut för tjänstgöring. År 2014 återupptogs värnplikten delvis, och en utökning av omfattningen skedde 2018. Det antal ungdomar som idag genomför GMU (grundläggande militär utbildning) är

emellertid mycket lågt i jämförelse med hur det såg ut under exempelvis 1960- och 1970-talen. Detta trots att både män och kvinnor mönstrar idag till skillnad från tidigare då enbart män kallades till mönstring.

Värnplikten hade många syften varav ett var att öka den enskildes, och därmed befolkningens, kunskaper om Sveriges säkerhetspolitik och försvarsförmåga. I stort sett alla unga män genomgick militär grundutbildning (värnplikt). Det fick till följd att nära nog alla medborgare hade en farfar, morfar, pappa, bror, make eller sambo som hade genomgått militär grundutbildning – ”gjort lumpen” – och därmed besatt en insikt i, och kunskap om, hur Sveriges totalförsvar var organiserat. Värnplikten bidrog alltså till att medvetandegöra det svenska försvaret hos den enskilde.

Försvaret, i synnerhet det militära, lider dock fortfarande svårt av tidigare relativt sett låga budgetanslag (räknat i procent av BNP). Detta har fått till följd att besparingar har gjorts på bland annat försvarets utåtriktade verksamhet såsom exponering vid mässor, nationaldagsfirande och andra liknande evenemang. Vidare har många regementen, flottiljer och örlogsbaser i rask takt avvecklats. En avveckling som bidragit till att minska den lokala förankringen och exponeringen ute i samhället. Dessa neddragningar har dessutom bidragit till att de frivilligorganisationer som hör till försvaret har minskat i attraktionskraft eller inte har möjlighet att bedriva sin verksamhet på lika många orter som tidigare.

Sverige har dessutom under de senaste decennierna tagit emot ett mycket stort antal invandrare med en helt annan erfarenhet av, och syn på, försvar och militär. Många av dessa har flytt undan väpnade konflikter och förväntar sig rimligen att deras nya hemland skall erbjuda dem en trygg framtid utan ockupation eller krig. Dessa personer står dessvärre helt utan den naturliga, traditionella relationen till Sveriges totalförsvar som tidigare varit en så självklar del av allmänbildningen bland svenska medborgare. Försvarets folkliga förankring har gått helt förlorad.

Utifrån ovanstående resonemang är det sannolikt att kunskapen om vårt totalförsvar idag är begränsad bland befolkningen i allmänhet. Att vi har ett totalförsvar dit civilförsvaret hör och att det faktiskt råder totalförsvarspflicht för medborgare mellan 16 och 70 år är inte något som många reflekterar över eller ens förstår innebörden av.

Under en lång tid, under 1900-talets andra hälft, hade Sverige ett väl utbyggt och komplext civilförsvaret som i händelse av kris eller ofred skulle ha förmågan att verka med god uthållighet. Civilförsvarets uthållighet ansågs också utgöra en förutsättning för det militära försvarets förmåga. Detta då det militära försvaret, för att fungera, skulle kunna använda sig av och förlita sig på att exempelvis civila transporter, vattenförsörjning, olika kommunikationsvägar och det nationella energinätet var i brukbart skick.

I dessa frågor är ett robust och väl fungerande civilförsvaret alltså nödvändigt för att säkerställa driften av dessa samhällsvitala delar. I händelse av större samhällskriser eller om vår nation dras in i en väpnad konflikt tar många av oss dessa samhällsfunktioner för givna, och vi kan knappast föreställa oss att klara oss utan dem.

När det svenska civilförsvaret var som mest utbyggt fanns tydliga instruktioner. Var och en hade kännedom om eller var förhållandevis väl insatt i vilka plikter och förväntningar som ålades den enskilde. Min uppfattning är att det gynnade Sverige som nation samtidigt som det skapade förutsättningar för att stärka den enskilde medborgarens känsla av trygghet och säkerhet om vår nation hamnade i ett svårt läge. Få saker är så demoraliserande och potentiellt farliga som att i en krissituation inte ha någon uppfattning om hur man skall agera eller var och hur man skall inhämta information om detta

när de vanligaste informationskanalerna inte längre fungerar. Det finns därför goda anledningar till att en ansvarstagande stat bör agera förutseende och proaktivt.

I Sverige råder, som tidigare nämnts, totalförsvarsplikt för alla medborgare mellan 16 och 70 år. Vad denna plikt innebär och vilka skyldigheter den enskilde faktiskt har är det dessvärre få som idag känner till, och det bästa sättet att avsevärt förbättra förståelsen för detta är utbildning.

Eftersom totalförsvarsplikten börjar gälla vid 16 års ålder är det rimligt att totalförsvarskunskap ska införas antingen som en egen obligatorisk kurs eller som en del av samhällskunskapen, lämpligen i grundskolans högstadium. Repetitions- och påbyggnadskurser kan med fördel utgöra en del av undervisningen i gymnasieskolan.

En sådan utbildnings längd, utformning och innehåll bör berörda myndigheter utreda och presentera förslag på. Detta gäller även för om utbildningen skall hållas av till skolan inbjudna experter eller av befintliga lärare. En sådan utbildning bör också omfatta en historisk tillbakablick till ”kalla krigets” dagar för att åskådliggöra hur omfattande och komplex uppbyggnaden av ett robust totalförsvar kan se ut även om en ny tid, med nya utmaningar, kräver nya lösningar och sätt att organisera vårt försvar på.

Eric Palmqvist (SD)